

KS. ADAM JÓZEF SOBCZYK MSF*

POZNAŃ

Duchowość w Polsce. Polskie Stowarzyszenie Teologów Duchowości
15 (2013), red. M. Chmielewski, Lublin 2013

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2014.071>

Tom poświęcony jest niemal w całości teologiczno-duchowej analizie nauczania Jana Pawła II. Stanowi rozszerzenie i uzupełnienie treści wystąpień podczas Sympozjum Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości, jakie miało miejsce w Wadowicach w dniach 21–22.06.2013 na temat: „Duchowości w nauczaniu Jana Pawła II”. Całość Roczników składa się z kilku części. Pierwsza i zasadnicza przedstawia zagadnienie duchowości w nauczaniu Jana Pawła II. Druga to materiały i studia – obejmuje trzy artykuły naukowe; trzecia to recenzje, a czwarta zawiera sprawy organizacyjne.

I część Roczników poświęcona została ogólnopolskiemu sympozjum pt. „Duchowość w nauczaniu Jana Pawła II”. W ramach otwarcia i wprowadzenia do sympozjum swoje przedłożenie wygłosił ks. dr hab. M. Chmielewski pt. „Personalistyczno-chrystologiczna terminologia duchowościowa w nauczaniu papieskim”. W swoim wystąpieniu ks. Chmielewski przeanalizował częstotliwość występowania w nauczaniu papieskim takich terminów, jak: duchowość, życie duchowe, doskonałość,

* Dr hab. Adam Józef Sobczyk – kapłan ze Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny, wykładowca teologii duchowości, od 2009 roku członek korespondent Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości.

świętość, doświadczenie duchowe. Zauważył, że Papież przedstawia klarowną, choć nie zawartą w osobnym dokumencie koncepcję duchowości. Jej fundament tworzą przenikające się wzajemnie personalizm i chrystocentryzm. Dzięki temu duchowość ta jest bardziej realistyczna, obejmuje całego człowieka i ma ukierunkowanie eklezjalne i społeczne.

W kolejnym artykule pt. „Dzieło Odkupienia i jego miejsce w chrześcijańskiej duchowości w świetle wybranych encyklik i adhortacji Jana Pawła II” o. Tadeusz Starzec OFM cap podkreśla, że prawda o odkupieniu przenika dogłębnie przesłanie Jana Pawła II. Ukazuje on, na podstawie encykliki *Redemptor Hominis*, prawdę o odkupieniu jako fundament chrześcijańskiej duchowości. Porusza również kwestię funkcji człowieka w dziele odkupienia na podstawie przykładu Maryi i Józefa.

Natomiast ks. S. Zarzycki SAC w wykładzie pt. „Chrześcijańskie życie duchowe jako stawanie się bardziej człowiekiem w Chrystusie” pyta o głębszą prawdę o człowieku i o sposób jego urzeczywistnienia w myśli antropologicznej i teologicznej Jana Pawła II. Omawia zjednoczenie Chrystusa z każdym człowiekiem i jego wpływ na godność i realizację życiowego powołania. Wyjaśnia, że dzięki obcowaniu z głębią tajemnicy Odkupienia jest nim między innymi zadanie uczestnictwa w życiu Bożym i odnowa człowieczeństwa. Na podstawie analiz wyprowadza wniosek, że stawanie się bardziej człowiekiem w Chrystusie zakłada przyjęcie Chrystusa przez wiarę i otwarcie się na jego miłość w tajemnicy Wcielenia i Odkupienia. Antropologia duchowa Jana Pawła II domaga się wnikliwego odkrycia chrystologii i eklezjologii.

E. Matulewicz omawia inny Boży przymiot. Odważnie tytułuje swój artykuł: „Przymiot Bożego Miłosierdzia jako podstawa duchowości miłosierdzia według bł. Jana Pawła II”. Zaznacza, że prawda o Bogu miłosiernym stanowi zasadniczy element duchowości Jana Pawła II. Poświęcił temu miejsce w encyklice *Dives in misericordia* (1980). Tłumaczy za Papieżem, że Miłosierdzie Boże to miłość wychodząca naprzeciw złu i ludzkiemu cierpieniu, to Miłość zwyciężająca wszelkie zło i podnosząca z upadku oraz to wyższa miara Bożej sprawiedliwości. Autorka opisuje również trynitarny aspekt przymiotu Miłosierdzia Bożego. Z powyższych analiz wyprowadza wniosek, że celem papieskiego nauczania na temat miłosierdzia jest wzbudzenie ufności w jego wielkość i moc, które dają człowiekowi nadzieję.

Tematykę Bożego miłosierdzia porusza również M. Kruszewicz ZSJMb w artykule: „Duchowość miłosierdzia w nauczaniu bł. Jana Pawła II”.

Autorka opisuje Miłosierdzie Ojca, Syna Bożego i Ducha Świętego, by następnie przejść do miłosierdzia ludzkiego. Omawia je w oparciu o miłosierdzie w życiu i działalności Kościoła i jego poszczególnych wspólnot. Na podstawie przeprowadzonych analiz zauważa, że miłosierdzie w ujęciu Jana Pawła II ma dwa odcienie: miłosierdzie Trójjedynego Boga i ludzkie, stanowiące odpowiedź na Boże miłosierdzie i kształtowane na jego obraz.

Bardzo interesujące ujęcie nauczania Jana Pawła II przedstawili dwaj kolejni prelegenci. Ks. W. Zyzak w przedłożeniu „Jan Paweł II o kapłańskiej duchowości” ukazuje teologiczne podstawy istoty kapłaństwa. Omawiając duchowość kapłańską, uwzględnia jej wymiar wertykalny i horyzontalny. Wyjaśnia także relacyjny, maryjny i pastoralny charakter duchowości prezbiterów. Ukazuje Boga jako źródło kapłaństwa i omawia elementy kształtujące jego duchowość: modlitwę, życie sakramentalne, cnoty, rady ewangeliczne. W ostatnim punkcie wskazuje na potrzebę formacji duchowości kapłańskiej.

Do tej treści nawiązuje w swoim artykule pt. „Elementy formacji duchowej kapłanów w świetle listu Jana Pawła II na Wielki Czwartek 1979 roku” ks. J. Skorodiuk. Podkreśla on znaczenie formacji ciągłej, potrzeby nieustannego nawracania się, znaczenie modlitwy w życiu kapłańskim, poczucia własnej tożsamości, troskę o zbawienie dusz ludzkich, postawę służebną wobec innych, dyspozycyjność kapłana, wiarę, cześć wobec Matki Bożej, celibat, jedność z biskupem i całym prezbiterium. Reasumuje swoje analizy stwierdzeniem, że zdaniem Jana Pawła II fundamentem duchowości kapłańskiej jest więź prezbitera z Chrystusem.

O. Cz. Parzyszek SAC zajmuje się z kolei innym podmiotem duchowości chrześcijańskiej w nauczaniu Jana Pawła II, jakim są osoby konsekrowane. Ujmuje duchowość osób konsekrowanych w aspekcie daru Boga dla Kościoła powszechnego. Następnie omawia szczególne zadania osób konsekrowanych w Kościele lokalnym, który nazywa drogą do budowania komunii życia konsekrowanego z Kościołem powszechnym. Pochyliła się nad specyfiką współpracy osób konsekrowanych z pastierzami, duchowieństwem, innymi instytucjami życia konsekrowanego i świeckimi. Zauważa bogactwo duchowości osób konsekrowanych i jej wpływ na skuteczność dzieła ewangelizacji w świecie.

C. Sękalski w swoim artykule omawia „Etapy rozwoju miłości oblubieńczej według ks. Karola Wojtyły”. Czyni to w kluczu podanym przez omawianego filozofa i etyka oraz duszpasterza, dramaturga i ar-

tysty. Wymienia etapy miłości, rozpoczynając od miłości upodobania, pożądania, życzliwości i oblubieńczą, która polega na wzajemnym ofiarowaniu siebie. Następnie opisuje problem kryzysów małżeńskich jako ponownego wyjścia ku sobie.

I. Kowalska w przedłożeniu „Marcelina Darowska i Jan Paweł II o wychowawczej misji kobiety” ukazuje elementy styczne w nauczaniu tych dwóch osób. Wskazuje praktykę kobiecego towarzyszenia duchowego jako skuteczną pomoc w problemach wychowawczych. Podsumowuje, że Marcelina Darowska była prekursorką nowego wzorca edukacyjnego i kierownictwa duchowego rozumianego jako pedagogia towarzyszenia duchowego, którą promował w swoim nauczaniu Jan Paweł II (mi.in. w Liście do kobiet).

R. Paluch omawia „Powołanie do świętości osób świeckich w świetle życia i nauczania bł. Jana Pawła II”. Głównym punktem odniesienia Autora jest adhortacja *Christifideles laici*. Najpierw przybliży postaci świeckich, które Jan Paweł II spotkał w swoim życiu i które wpłynęły na jego sylwetkę duchową. W drugiej części przedstawia sylwetki świętych i błogosławionych wyniesionych na ołtarze przez Jana Pawła II. Są one swoistym uzupełnieniem nauczania papieskiego. W części trzeciej przedstawia istotę powołania laikatu poprzez przybliżenie jego elementów konstytutywnych: świecki charakter i uświęcenie przez sposób życia w świecie.

Podobną tematykę podejmuje ks. M. Chmielewski w artykule „Jaka świętość a XXI wiek? Bł. Jan Paweł II o świętości”. Autor rozwija myśl Papieża wiernego nauczaniu soborowemu i wskazującego, zwłaszcza w liście apostoelskim *Novo millennio ineunte*, perspektywę świętości (nr 30). Omawia kolejno: trynitarno-chrystologiczny, eklezjalno-maryjny i inkarnacyjno-świecki wymiar świętości. Ten ostatni dotyczy zaangażowania w świat świecki. Obejmuje w równym stopniu zarówno mężczyzn, jak i kobiety, małżeństwa i osoby samotne. Dotyka pracy i zaangażowania w rzeczywistość doczesną. Podkreśla jednak, że najbardziej czytelnym przejawem świętości jest męczeństwo.

Ks. J. Micyński rozpatruje inny aspekt duchowości Jana Pawła II. Pisze o cierpieniu przewyciężonym miłością. Autor omawia naturę i źródło cierpienia. Następnie przybliży proces przeobrażania przez Boga cierpienia w odkupieńczą miłość. Przedstawia zaproszenie skierowane do człowieka, by przewyciężał cierpienie miłością i podaje sposób, jak czynił to w swoim życiu Jan Paweł II. Konkluduje, że przewyciężenie

cierpienia miłością wiąże się z odkryciem jego sensu nadprzyrodzonego i ludzkiego. Pierwszy jest zakorzeniony w Misterium odkupienia, a drugi pozwala człowiekowi odkryć swoją godność i powołanie.

Z kolei o. A. Baran OFM Cap omawia „Duchowość narodu w nauczaniu bł. Jana Pawła”. Zauważa, że temat ten pojawia się bardzo często w nauczaniu Papieża. W pierwszej części artykułu wyjaśnia terminologię związaną ze słowem naród. Następnie przedstawia kulturową koncepcję narodu dominującą w tradycji polskiej. Wreszcie przechodzi do ukazania duchowości jako transcendencji narodu przez kulturę. Wyjaśnia za Papieżem, że naród trwa w swojej duchowej tożsamości przez własną kulturę. Kryzys kultury polega na kryzysie duchowości, natomiast rozwój duchowości przyczyni się do przetworzenia kultury.

Ks. S. Zalewski porusza problem zła w nauczaniu Papieża. W artykule „Zło osobowe i jego działanie w świecie na podstawie nauczania bł. Jana Pawła” wyjaśnia istnienie zarówno aniołów, jak i złych duchów, a następnie omawia ich naturę i destrukcyjne działanie. Opisuje naturę bytów upadłych i ich nieprzerwany bunt przeciw Bogu. Zaznacza, że nauczanie papieskie nie pozostawia złudzeń co do niebezpieczeństwa działania złego, jednak pozwala stanąć w prawdzie i przeciwstawić się złemu, mając świadomość jego obecności, znając strategię działania i powierając się opiece Najwyższego.

Natomiast ks. W. Misztal opisuje „Zamieszkiwanie Ducha Świętego w człowieku w świetle wybranych katechez środowych bł. Jana Pawła”. Ukazuje katechezy środowowe jako skuteczne narzędzie kształtowania duchowości chrześcijańskiej. Zamieszkiwanie Ducha Świętego ujmuje jako podstawy dar zbawczy, a przyjęcie Ducha jako uczestniczenie w Jego odnawiającym udzielaniu się. Podaje także ostateczny motyw zamieszkiwania Ducha Świętego w człowieku jako gwaranta osiągnięcia pełni wiecznego życia. Obecność Ducha Świętego i Jego dary to bogactwo chrześcijaństwa, jakim powinno się dzielić.

W ramach materiałów i studiów w Rocznikach znajdują się trzy artykuły. W pierwszym o. Andrzej Jastrzębski OMI na podstawie artykułu „Neuroteologia czy neuromitologia? O próbach neurobiologicznego badania modlitwy” usiłuje zbadać zasadność wykorzystania badań neuroobrazowych mózgu dla poznania doświadczeń duchowych człowieka. Mówi o neuroteologii, która chce odnosić się do pracy ośrodkowego układu nerwowego człowieka i tam szukać uzasadnienia dla jego określonych zachowań. Wyjaśnia, czym jest neuroteologia. Stwierdza, że naj-

ogólniej biorąc, byłaby ona łącznikiem między funkcjonowaniem mózgu a aspektami religii, eksplorując połączenia między umysłem, mózgiem i wiarą. W wyniku przeprowadzonych analiz dochodzi do wniosku, że neuroteologia mogłaby być najwyżej dyscypliną pokrewną, w pewnym uzupełnieniu psychologii religii. Doświadczenie duchowe nie zależy od pojedynczego genu czy patologii neurologicznej. Nie można go sztucznie indukować.

W kolejnym artykule ks. S. Zarzycki SAC opisuje „Męczeństwo św. Maksymiliana jako najczystszy i najcenniejszy dar miłości”. Przybliża metodę funkcjonowania daru miłości jako zstępującego od Boga i wstępującego ku Niemu. W centrum artykułu umieszcza zagadnienie oddania się Niepokalanej jako warunek sine qua non doskonałości chrześcijańskiej. Odpowiada na pytania, dlaczego uczeń powinien oddać się Niepokalanej w niewolę miłości i wyjaśnia, co to konkretnie oznaczało w życiu Maksymiliana, który całe swe życie uczynił odpowiedzią na miłość Boża. Szczególnym dowodem tej miłości była jego męczeńska śmierć jako dar miłości dla współwziewnia i jego rodziny.

W trzecim artykule tej części Roczników ks. M. Chmielewski pisze na temat: „Duchowość Chiary Lubich i ruchu focolari”. Celem artykułu jest syntetyczna charakterystyka duchowości ruchu. Zauważa, że u jego podstaw jest doświadczenie Boga-Miłości. W artykule podejmuje trzy zasadnicze rysy duchowości ruchu, jakimi są mistyka jedności, chrystocentryzm i maryjność. Konkludując, stwierdza, że duchowość ruchu jest inkarnacyjno-pasyjna, pozostająca w związku z rysem agapetologiczno-komunijnym. Dzięki wcieleniu można doświadczyć Jezusa „pośrodku”, a zwłaszcza w tajemnicy Opuszczenia. Z tego rodzi się komunია miłości z Trójcą Świętą i ludźmi. Zakorzeniona w tej komunii jedność tworzy kulturę jedności duchowości ruchu.

W części poświęconej recenzjom znajdują się dwie: ks. E. Walewandra pt. „Męczennik naszych czasów”, opisująca sylwetkę duchową bp. Czesława Kaczmarka, i recenzja książki ks. Stanisława Kowalczyka „Kapłan w służbie Chrystusa i człowieka” (Lublin–Sandomierz 2013, s. 256) oraz Ireny Barok odnośnie do książki ks. Marka Chmielewskiego pt. „Duchowość Jana Pawła II. Studium na podstawie encyklik i adhortacji” (Biblioteka Teologii Duchowości III, Lublin 2013, s. 355).

Z kolei sprawy organizacyjne dotyczą protokołu walnego zebrania Sprawozdawczo-wyborczego PSTD, sprawozdania z działalności PSTD w latach 2008–2013 oraz listy członków PSTD na dzień 21.06.2013.

Podsumowując trzeba podkreślić szeroki wachlarz tematów z zakresu teologii duchowości opracowanych w oparciu o nauczanie Jana Pawła II. Brakuje co prawda aspektu duchowości małżeńsko-rodzinnej, jednakże – wobec niedawnej kanonizacji – ukazanie się numeru poświęconego duchowości Jana Pawła II stanowi znaczny przyczynek do rozwoju współczesnej myśli teologiczno-duchowej.

